

ITEM No.10516/53

HUNGARY

INDUSTRY /1704e/

M.J.
21.Oct.
VII-934/a

Description Of The Ammunition Factory
In LISZKÓVÖLGY.

SOURCE TRIESTE :

34-year-old skilled worker who escaped from Hungary through Yugoslavia in August 1952.

DATE OF OBSERVATION : June 1952.

SUMMARY :

Situation of the plant and details of the various workshops.

EVALUATION COMMENT : This is the first ^{and} detailed information on a recently built secret ammunition factory. It is deduced from the location of the factory that it is identical with that of SIROK, since the reported railway station KOKUTPUSZTA is close to that locality. However, the exact location cannot be traced on available maps and it may be assumed that the factory is located between the two villages under reference. This is confirmed by the fact that pictures of a series of new workers' homes at one side of the village SIROK were sometimes published in the Hungarian press.

The description of the factory - UNCONFIRMED in our files - with the details of the various workshops may be useful for technical experts to find out exactly what kind of ammunition is produced there.

The statement about the electrical current must be completed in that it is supplied by the Máttravédéki Erőmű, one of the most powerful Hungarian generator plants.

A more correct and more careful Hungarian wording would have made the report clearer.

+ + +

Amint már említettük: forrás 1951 március 24-én lépett be az akkor Kupak és tömegcikkvállalatnak nevezett lőszergyár kötelékébe, melynek későbbi nevei a következők voltak:

/more/

1.

70/34es és végül a Mátravidéki féművek. Ez az utóbbi képviseli a vállalat teljesen kibontakozott formáját és kereteit és a LISZKÓVÖLGYI lőszergyárnak felel meg. Beruházási központja Arany János utca 34 szám alatt van. Munkaerőt ide a Kisfuváros utcában toboznak.

A LISZKÓVÖLGYI gyár BUDAPESTtől 150 km-re fekszik, keleti irányban, EGERtől 19 km-re, a Mátrahegységben. A gyárnak vasuton való megközelítése a következő állomásokon át történik: HATVAN, VAMOSGYÖRK, KÁLKÁPOLNA, VERPELET, utolsó állomás: KOKUT-PUSZTA. Innen külön vasutelágazás van LISZKÓVÖLGYbe, ennek hossza 4 km. Kizárólag munkásvonat-járat közlekedik ebben az irányban polgári utasok számára utazási lehetőség erre nincs. A gyártelep külön állomásának neve: LISZKÓVÖLGY. A munkások itt szállnak le és kb. 300 métert mennek gyalog, a gyártelepig.

A gyártelep fekvési irányvonala: észak-déli irányban nyúlik el. Három oldalról hegy veszi körül. Ezek magassága 100-200 méter. Észak felől a TARNA patak határolja. Ez kb. 10 méter széles medrű hegyipatak, mely esőzéskor és a tavaszi olvadáskor meg szokott áradni.

A gyártó üzemek 4 km. hosszú és 1 km. széles területen vannak elszórva. Az épületek nagyrészt egy- és kétemeletesek. A gyár bejáratánál van a portás helyisége, itt tartozkodnak az ellenőrző közegek. A beháraton túl jobbra AVH kaszárnya áll, egyemeletes, kb. 50-60 a légénységi létszám. Csupán a tisztek jártak be az üzembe nézgelődni.

Ettől beljebb van a nagy igazgatósági épület, mely kétemeletes. Mögötte húzódik az üzemrész kerítése, mely kapuval van ellátva. Ezen keresztül jutnak a gyárba a munkások.

A gyártelepen belül balra található az anyagraktár, földszintes épület, rampával ellátva. A raktár mögött vasuti sín fut, azon viszik ki és be a nyersanyagot, illetve a feldolgozott termékeket. Ettől befelé menet, ugyanazon az oldalon van a kazánház, amely gőzel látja el az üzemeket. A gyártelep egészét hosszabban szfaltozott műút szeli át, ehhez viszonyítjuk a jobb és baloldalt, befelé haladva.

Jobb oldalon találunk egy földszintes épületet, amely árkáddal van ellátva, hogy az üzembe szállított gépeket ide lerakják, raktározás, illetve továbbszállítás végett. Ebben az épületben vannak azstalosok, villanszerelők és villanyhegesztők. A ház háta mögött közvetlenül hegy és erdő emelkedik.

Beljebb haladva az ut baloldalán van az 5-ös üzem. Itt találhatók a javítólakatosok, az emeleten a speciális SKASS-hoz szükséges esztergáló automatagépek. Általában ezt az üzemet rezsi-üzemnek nevezik. Ennek a háta mögött, fent balra, magasan van a 11-es

/more/

2.

épület, mely egyemeletes. Földszinten találtak elhelyezést a kőszűrősök, krómozók, esztergályosok és edzők. Fent az emeleten nagy esztergagépterem van, ahol a húzáshoz szükséges acélrudakat esztergályozzák. Ettől lefelé menet, szemben az ut jobboldalán van a földszintes egyes üzem. Ebben található a nagy zúmitó és húzó gépek, amelyek a hüvely húzására vannak beállítva, továbbá anyaglágyító, anyagmosó és szárító elektromos gépek. Ezzel párhuzamosan az ut mellett, baloldalon van egy kettes üzem, földszintes mint az előbbi, benne vannak a hüvelyhúzó és vágó gépek, ugyanúgy a mosó, lágyító és szárító elektromos gépek.

Szintén jobbra továbbhaladva van a 3-as üzem. Egyemeletes épület. Földszinten találhatók elektromos nyaklágyító, nyakbehúzó, fenékfuró, perenmaró és peremprés gépek. Az emeleten vannak mindenféle hüvelymérő gépek. Az épületben szintén mosó, lágyító és szárító gépek találhatók.

Az ut baloldalán, magasan fenn van a 4-es üzem, kétemeletes épület, itt lövedéket készítenek. Földszinten: ólomprés, egyesítő, hornyoló és mérőgépek, ugyanitt vannak még koptató, azaz sájerozó gépek. Emeleten lövedékhúzó masinák. II. emeleten műszaki rajzoló rajsterme. Minden üzemből van ebédlő. A műhelyben egy szem morzsát sem szabad elejteni. Pornak sem szabad a levegőben lenni.

Továbbhaladva ugyanezen az oldalon a 6-os és 7-es üzemek épületei emelkednek, melyekben mérőgépek vannak. Ezzel szemben van a 8-as üzem, itt találhatók szintén a special Skasshoz szükséges gépek, amelyek akkoriban még nem voltak üzembe állítva. Ez az épület szintén emeletes.

Ezen a részen továbbhaladva van egy földszintes épületben elhelyezett laboratórium, metallográfiai laboratórium. Itt fényképezik az anyagot mikroszkópon keresztül, itt állapítják meg, hogy az anyag megfelel-e a követelményeknek.

Itt az ut elkanyarodik jobbra fölfelé és bekanyarodik jobbra a hegytorokba. Az ut baloldalán megtaláljuk a 28-as lőporraktárt, amely nagyrészt földalatt van. 25-30 méter hosszú, 10 méter széles, a hegyoldalba beépítve. Továbbhaladva a lőtér terül el. Az elkészített lőszert az államvédelmi hatóság itt próbálja ki.

A műszaki emberek, rajzoló és technikusok az igazgatósági épületben vannak elhelyezve. A gyár tel-

/more/

ITEM No. 10516/53

3.

Jesen körül van kerítve drótkerítéssel, amelyet kettős mozgó katonai járőr őriz fegyveresen.

Az áramot a gyár részére a hatvani járásbeli LŐRINCI községben lévő villanytelep szolgáltatja.

A munkások létszáma kkor összesen 1200-1300 lehetett. Ebből kb. 200 a tisztviselő.

End.